

PROJECTE 1808 LA GÈNESI D'UN PROJECTE

Aficionat a la Història en general i interessat particularment per la de Catalunya, una lectura casual em feu concentrar en el període dit de "La guerra del Francès".

Un dia, mirant el mapa de la Guerra del Francès, publicat en el volum de **Cartografia Històrica**, de la col·lecció *Història Política, Societat i Cultura dels Països Catalans* de Víctor Hurtado, publicat per Enciclopèdia Catalana, primera edició de març del 2000. En la pàgina 199, situa la batalla de Margalef (1810) a la zona del Priorat. Fet que cridà la meva atenció ja que, per casualitat, conec el poble de Margalef i tenia present la seva ubicació geogràfica i orogràfica. Amb curiositat, el següent pas fou comprovar en un altre mapa la confirmació. Efectivament, en el mapa publicat en *l'Atlas d'Història de Catalunya* de Víctor Hurtado, Jesús Mestre i Toni Miserachs, publicat per Edicions 62, primera edició de novembre de 1995, en la pàgina 189, se situa la batalla de Margalef a la zona del Priorat (Margalef de Montsant) i s'hi diu: "23 IV 1810. Victòria de Suchet a Margalef i ocupació de tot el pla de Lleida"

En la pàgina 198 del mateix volum de la **Cartografia Històrica**, en la "Cronologia de la Guerra", trobem:

1810

...

10.IV Rendició de Lleida als francesos

....

....

23.VI Victòria francesa a Margalef.

....

i en el mapa de la pàgina 235 del volum 6 de la mateixa col·lecció, se situa la batalla a la zona del Priorat i diu "(23 VI 1810)"

Buscar més informació era imprescindible. El resultat de la petita investigació, amb els llibres de la meua modesta biblioteca fou el següent:

Segons el **Diccionari d'Història de Catalunya** de Jesús Mestre, publicat per Edicions 62, primera edició de juny de 1992, en la pàgina 651, diu en l'entrada: "**Margalef, batalla de**, episodi de la guerra del Francès que tingué lloc el 23 d'abril de 1810 a Margalef (Priorat). L'exèrcit..."

En el volum 11 de la col·lecció **Gran geografia comarcal de Catalunya**, publicat per Enciclopèdia Catalana, SA, primera edició de maig del 1984, en la pàgina 88, apartat corresponent al Priorat i en la breu història del poble de Margalef de Montsant, diu: "El 23 d'abril de 1810, vora el poble, el general Suchet, infligí una important derrota a O'Donnell".

Fins aquí, tot semblava coherent, però:

Segons la **Gran Enciclopèdia Catalana**, volum 9, primera edició de maig de 1976, en la pàgina 590, diu en l'entrada **Margalef, batalla de**: "Fet d'armes de la Guerra del Francès ocorregut el 23 d'abril de 1810 a Margalef (Garrigues), entre les forces....."

En el volum 19, **Cartografia de Catalunya**, de la col·lecció *Gran Geografia comarcal de Catalunya*, de l'Enciclopèdia Catalana, S.A., primera edició de novembre de 1985, la pagina 145 reproduceix el mapa del "**Théâtre des opérations de l'Armée d'Aragon aux ordres de S.Exce. le Maréchal Suchet**" on situa la batalla de Margalef a tocar Lleida, corresponent a l'agregat de Margalef del municipi de Torregrossa (Garrigues).

Qui tenia raó?

Com pot ser que publicacions tant prestigioses continguin aquesta contradicció? D'entrada vaig donar més crèdit a les memòries del mariscal Suchet, perquè era un dels protagonistes.

Una altra troballa, en el volum "**L'epopee Napoléonienne**" de F.G. Hourtoulle, publicat per Histoire & Collections, Paris 1997, en la pàgina 85 "Le 13ème. cuirassiers en Espagne", diu:

"Le 23 avril 1810. Suchet assiège Lerida. O'Donnell marche au secours de la ville avec deux divisions.....; son avant-garde débouche dans **la plaine de Margalef** et repousse les postes du général Harispe".

Resum de la descripció de la batalla de Margalef

El general Suchet, amb l'**Armée d'Aragon**, penetra a Catalunya, per Aragó, després de prendre Fraga i Montsó assetjà la ciutat de Lleida .(12 IV al 14 V 1810)

El capità general de Catalunya, Enrique O'Donnell, marxa, procedent de Tarragona, en socors de la ciutat assetjada amb dues divisions d'infanteria (Ybarola i Pirez) i 300 genets; la seva avantguarda desemboca en el pla de Margalef i rebutja els punts d'avançada de la divisió del general Harispe.

El 4t. d'hússars i el voltigeurs del 117è. de línia bloquegen la progressió dels espanyols.

Tres esquadrons del 13è. de cuirassers, reunits a corre-cuita, arriben i es llencen a la càrrega coltellejant tant als infants com als genets espanyols. Els batallons de la divisió d'Ybarola abaixen les armes, un batalló suís que formava el cap de la divisió de Pirez és atropellat i O'Donnell es replega, reunint els fugitius darrera la seva segona divisió.

El combat ha estat brutal, ràpid i pràcticament suportat pels 450 homes del 13è de Cuirassers. El balanç és aclaridor: 300 homes d'O'donnell que restaven sobre el terreny, 5.617 son fets presoners. Un general, vuit coronels, tres canons i tres banderes son capturades.

Pel costat francès son comptats 23 morts i 82 ferits.

Lleida capitulà el 14 de maig de 1810

Els dubtes començaren a esvair-se. Les dues preguntes a fer eren: situació geogràfica i data de la batalla.

Conclusió geogràfica

Estratègicament, crec que el lloc de la batalla de Margalef és a les Garrigues (agregat del municipi de Torregrossa) que es troba sobre la carretera de Tarragona a Lleida, camí directe entre les dues ciutats. No seria normal fer passar la columna d'O'Donnell (8.000 a 10.000 homes, genets i artilleria) pels

camins del Priorat , de 1810, per la Vilella Baixa, Cabassers, Margalef de Montsant i ...?? És un cul de sac que ha inspirat la corranda popular que afirma que es troba " Margalef en un forat".

Tàcticament és impensable:

a) Situar els punts d'avançades de les forces franceses que assetjaven Lleida dins les gorges del riu Montsant, a uns 60 km. en línia recta. Contra els 3 km. que separen Lleida de Margalef de les Garrigues.

b) Es impossible desplegar tres esquadrons i fer una càrrega de cavalleria pesada (450 homes del 13è. de Cuirassers) coneixent l'orografia de la zona de Margalef de Montsant. Totalment factible si el lloc de la batalla és un pla com el corresponent a l'agregat de Margalef (Torregrossa- les Garrigues).

Conclusió quant a la data

Crec que la data correcta és el 23 d'abril de 1810, perquè, si no, Lleida es rendeix dos dies abans d'iniciar el setge (12 IV al 14 V 1810). I la columna de socors, del general O'Donnell, què hi feia a finals de juny a Margalef?

Aquesta petita troballa, esperonà la meva curiositat per aquest període històric, i un dubte raonable m'inquietà. Tot el que diuen els manual d'història més a l'abast del públic, és cert?

Vaig imposar-me un mètode: analitzar amb el màxim de rigor possible un text que fos el més conegut per la majoria de la gent, perquè, tal com deia Carles M. Espinalt " Sense una clara i concreta visió de la Història, cap fet de la vida humana no sabem mai ben bé de què va ni vers on ens encarrila. Coneixem el passat com caldria?. Sabem quins esdeveniments de l'ahir repercuteixen encara en la nostra vida d'avui. Tenim suficient informació?. És verídica? Som exigents a l'hora de comprovar-ho?"

Quan falten dos any per recordar l'inici de "La Guerra del Francès", crec que val la pena conèixer-la amb una mica de detall. Els fets i les dades que portaren a Catalunya, per un costat a la misèria i sofriment, i per un altre, a la moneda pròpia, a tenir una bandera com a nació, a l'inici de la renaixença, son prou interessants. Podríem dir, en definitiva, que és perdé una ocasió per escriure l'història de Catalunya d'una altra manera. Sóc un apassionat estudiós d'aquesta època i m'agrada investigar els fets i intentar desembrollar les manipulacions fetes al llarg del temps.

Així neix "Projecte 1808 - 2008"

Text, del capítol "La violència de la política i, la política de la violència", pag. 235 del tom 6, *Història. Política, Societat i Cultura dels Països Catalans*. Enciclopèdia Catalana. Primera edició: febrer 1997.

"Al febrer del 1808 el general Philippe Guillaume Duhesme, al capdavant dels exèrcits napoleònics, va entrar a Catalunya per la Jonquera i, després d'una ràpida campanya, va arribar a Barcelona a mitjan febrer. S'iniciava així la guerra del Francès, que fins l'any 1814 va mantenir en peu de guerra tot el país. Si l'ocupació de la capital va ser ràpida i amb poca

resistència, la resta del territori s'oposà fortament als francesos, com ho exemplifiquen el llarg setge de Girona, entre el juny de 1808 i el desembre de 1809, i el de Tarragona, o les primeres derrotes dels francesos al Bruc i a l'Arboç al juny de 1808. La resistència va ser de caràcter popular, a partir de guerrilles, i parcialment dirigida per la Junta Superior de Catalunya, que anava desplaçant-se de ciutat en ciutat per evitar ser descoberta. La campanya del general Louis-Gabriel Suchet, entre 1810 i el 1811, va acabar d'estendre el domini francès a les terres de Lleida i Tarragona. Al principi del 1812, Catalunya fou incorporada a l'imperi Francès i dotada d'una nova divisió administrativa amb dues intendències, les de l'Alta i Baixa Catalunya, i quatre departaments, els del Segre, el Ter, Montserrat i les boques de l'Ebre.

En primer lloc, constatem que no diu res de com s'acabà.

El projecte 1808-2008 tractarà d'esbrinar l'exactitud d'aquest text, i sobre tot si la resistència fou catalana o espanyola, donat que l'heroi més popular es el "timbaler del Bruc" i la seva memòria queda perpetuada en el monument aixecat en el Bruc, fet per l'escultor Frederic Marès i inaugurat pel general Franco el 1952. Molt significatiu.

Arenys de Munt maig 2006

Gustau Adzerias i Causi